

# Genomförandet av reformprogrammet för rättsvården

Publicerad 13.2.2014

Omfattande reformprojekt pågår överallt inom statsförvaltningen. Inom ramen för genomförandet av regeringens strukturpolitiska program begränsar sig justitieministeriets ansvar endast till vissa utvecklingsåtgärder på statsrådsnivå. När det gäller rättsvården har vi ett eget strukturprogram, nämligen reformprogrammet för rättsvården, som blev klart i somras. Programmet syftar till att trygga rättssäkerheten då betydande sparkrav riktas mot rättsvården från och med år 2015.

Det är också möjligt att regeringen i sina ramförhandlingar i mars fattar beslut om ytterligare inbesparingar, förutom de redan överenskomna 5 miljarderna. Uppgifterna vi fått om detta under de senaste dagarna har varit motstridiga.

Då reformprogrammet var på remiss förhöll sig remissinstanserna i huvudsak positivt till de 57 åtgärdsförslagen som ingår i programmet. Å andra sidan ansåg nog många att det snarare var fråga om ett sparprogram än ett reformprogram. Mest kritiserades förslaget om att ytterligare minska antalet tingsrätter till cirka hälften av det nuvarande.

Mer än hälften av åtgärdsförslagen som ingår i programmet håller redan på att beredas och två regeringspropositioner, dvs. förslaget om att utvidga förfarandet med medling i vårdnadstvister med hjälp av ett sakkunnigbiträde till hela landet och förslaget om att införa ett system med åtalsuppgörelse, överlämnades till riksdagen redan i fjol.

Enligt planerna ska sju propositioner överlämnas före slutet av detta år. I dessa propositioner föreslås att tillämpningsområdet för systemet med tillstånd till fortsatt handläggning vid hovrätterna ska utvidgas, att förfarandet för överklagande av förvaltningsärenden ska förenhetligas, att användningsområdet för systemet med omprövningsbegäran ska utvidgas, att antalet nämndemän i tingsrätternas sammansättningar ska minskas, att skuldsaneringsförfarandet ska förenklas och att förfarandet för utarbetande av skriftliga domar ska göras enklare. Stora och små förslag som alla behövs för att säkerställa en fungerande rättsvård.

Strukturreformer som träder i kraft vid ingången av april är sammanslagningen av Östra Finlands och Kouvola hovrätter samt sammanslagningen av Kouvola och Kuopio förvaltningsdomstolar. Riktlinjer för övriga reformer i domstolsnätverket dras tidigast i det följande regeringsprogrammet. Ändringar i tingsrättsnätverket som kommer att göras under den pågående regeringsperioden är att minska antalet kanslier och sammanträdesplatser. Vid ingången av året minskade antalet åklagarämbeten med två, då åklagarämbetet i Egentliga Tavastland drogs in och åklagarämbetena i Birkaland och Mellersta Finland slogs samman till att bilda åklagarämbetet i Inre Finland. Arbetsgruppen som bereder utsköningsväsendets strukturreform ska vara färdig med sitt arbete i slutet av detta år.

I Finland har vi vant oss vid att domstolarnas verksamhet är nästan gratis för parterna i en rättegång. Avgiftsinkomsterna täcker enbart cirka 13 procent av domstolarnas utgifter, då motsvarande siffra i övriga europeiska länder är i genomsnitt 30 procent. Ministeriet har nu i enlighet med reformprogrammet tillsatt en arbetsgrupp för att utreda om avgiftsinkomsterna i högre grad än för närvarande skulle kunna användas för att täcka domstolarnas utgifter utan att rättsskyddet äventyras. Avgifterna kan också användas för att styra parterna t.ex. att noggrannare överväga behovet att söka ändring.

I reformprogrammet utgås det till en stor del från att den elektroniska verksamheten utvecklas. När det gäller dataförvaltning är det största och mest betydande projektet övergången till elektronisk behandling av ärenden vid de allmänna domstolarna och åklagarämbetena. Åklagarväsendets och de allmänna domstolarnas system för ärende- och dokumenthantering (AIPA) utvecklas i samarbete med polisförvaltningens motsvarande projekt (VITJA). Beslut om leverantören för den första delen av systemet ska fattas under våren.

Vi har fått lära oss – tyvärr oftast av våra misstag – hur viktigt det är att först utveckla själva verksamheten och sedan försöka finna datatekniska medel för att stöda detta utvecklingsarbete och inte tvärtom. Nu bygger projektet på att sakkunniga inom rättsvården utvecklar sina arbetsmetoder och försöker finna datatekniska lösningar för att effektivisera dessa metoder.

En stor helhet som det bara hänvisas till i reformprogrammet är tryggheten av rättslig rådgivning och hjälp samtidigt som befolkningen åldras, glesbygden töms på folk, advokattjänsterna koncentreras till tillväxtcentren och statsförvaltningen i allt högre grad använder elektroniska tjänster. Vi måste utreda på vilket sätt medborgarna kan ges högklassig rättslig rådgivning och hjälp i ett så tidigt skede som möjligt.

Mycket beredningsarbete har redan gjorts, men mycket återstår att göra och många beslut måste ännu fattas. Det som är viktigast är dock att besluten också genomförs på ett effektivt sätt.